

НАЦИОНАЛНИОТ ПАРК „МАВРОВО“ И ПЛАНИРАНИТЕ ХИДРО-ПРОЕКТИ НА НЕГОВАТА ТЕРИТОРИЈА

Работна група за учество на јавноста во процесите на донесување одлуки од област на животната средина¹

Декември 2013 г.

<u>ОПИС НА НАЦИОНАЛНИОТ ПАРК „МАВРОВО“</u>	3
<u>МОМЕНТАЛНА СОСТОЈБА</u>	3
<u>СТУДИЈА ЗА РЕВАЛОРИЗАЦИЈА НА ПРИРОДНИТЕ ВРЕДНОСТИ НА НАЦИОНАЛНИОТ ПАРК „МАВРОВО“</u>	4
<u>ПЛАН ЗА УПРАВУВАЊЕ СО НП „МАВРОВО“</u>	6
<u>ОПИС НА ПЛАНИРАНИТЕ ИНФРАСТРУКТУРНИ ПРОЕКТИ ВО НП „МАВРОВО“</u>	12
<u>АКУМУЛАЦИЈА ЛУКОВО ПОЛЕ И ХЕ ЦРН КАМЕН</u>	12
<u>ОПИС НА ПРОЕКТОТ</u>	12
<u>ПОТЕНЦИЈАЛНИ НЕГАТИВНИ ВЛИЈАНИЈА ВРЗ ЖИВОТНАТА СРЕДИНА</u>	13
<u>СЕГАШНА СОСТОЈБА (НОЕМВРИ 2013 ГОДИНА)</u>	14
<u>ХЕ БОШКОВ МОСТ</u>	15
<u>ОПИС НА ПРОЕКТОТ</u>	15
<u>ПОТЕНЦИЈАЛНИ НЕГАТИВНИ ВЛИЈАНИЈА ВРЗ ЖИВОТНАТА СРЕДИНА</u>	15
<u>СЕГАШНА СОСТОЈБА (НОЕМВРИ 2013 ГОДИНА)</u>	20
<u>МАЛИ ХИДРОЕЛЕКТРАНИ НА ТЕРИТОРИЈАТА НА НП „МАВРОВО“</u>	23
<u>ГЕНЕРАЛЕН ПРОБЛЕМ СО ПЛАНИРАНИТЕ ХИДРОЕЛЕКТРАНИ НА ТЕРИТОРИЈАТА НА НП „МАВРОВО“</u>	25
<u>ПОНУДЕНИ РЕШЕНИЈА И БАРАЊА</u>	26

¹Работната група е составена од следните организации: Фронт 21/42, Еко-свест и Македонско еколошко друштво.

Опис на националниот парк „Маврово“

Националниот Парк „Маврово“ е заштитено подрачје уште од 1949 година, кога Народното Собрание на НР Македонија ги прогласи шумските предели околу Мавровско поле за Национален Парк.

Националниот парк Маврово е еден од најбогатите паркови во однос на биодиверзитетот во Македонија. Тој е дом на 50 видови на цицачи; 129 видови птици, 11 видови водоземци (од вкупно 15 видови во Македонија), 24 видови на влечуги (од вкупно 32 во Македонија) и 924 видови на без’рбетници. Од нив, 11 видови на цицачи, 45 видови птици, 2 водоземци и 13 видови влечуги кои се наоѓаат во националниот парк се наведени во Прилог II од Бернската конвенција (строго заштитени животни), со што се означува важноста на подрачјето за заштитата на биолошката разновидност. Исто така, Националниот парк е Емералд подрачје, кое во иднина (со влезот во Европската Унија) ќе стане Натура 2000 подрачје – дел од европската мрежа на заштитени подрачја.

Со измените на Законот за основање на Националниот Парк од 03.07.1952 територијата на заштитеното подрачје се зголеми за 6 пати, односно од 11.750 хектари на 73.088 хектари.

Моментална состојба

Согласно Законот за заштита на природата (2004 година) постои законска обврска за репрогласување за заштитеното подрачје Национален парк „Маврово“. Самиот процес се состои од следниве фази: изработка на Студија за валоризација или ревалоризација на заштитено подрачје, изработка на план за управување со заштитеното подрачје, јавна расправа и (ре) прогласување на заштитено подрачје со закон.

Студија за ревалоризација на природните вредности на Националниот парк „Маврово“

Студијата за ревалоризација, и самиот процес на ревалоризација е стручно и научно проценување на вредностите на националниот парк, во функција на потврдување, проширување, зајакнување или намалување на досегот и дејството на заштита, вклучувајќи го изземањето или престанувањето на заштитата.

Покрај испитувањето на вредностите на паркот во Студијата се предлага конкретно зонирање врз основа на експертските наоди, односно кои делови од Паркот треба да бидат под строга заштита (зона во која се дозволени само научно-истражувачки активности, доколку тие не се во спротивност со примарните цели на заштита на подрачјето), а во кои може да има други одредени активности (зона за активно управување и зона за одржлив развој).

Предлог зонирањето треба да се базира на одделните експертски извештаи (за цицачи, безрбетници, птици, итн) кои се дел од процесот на изработка на една Студија за валоризација.

Анализа на студијата за ревалоризација на вредностите на НП „Маврово“

Анализата на оваа Студија покажува дека:

- **Предлог зонирањето на Паркот не е во согласност со поединечните експертски извештаи бидејќи предложените зони за заштита од страна на експертите не кореспондираат со крајната верзија на предлог зонирањето;**

Предлог зонирањето на Паркот не е во согласност со Законот за заштита на природата. Според Законот, зоната на одржливо користење претставува подрачје кое не поседува високи вредности за заштита, но се карактеризира со инфраструктурни објекти, објекти на културното наследство,

типови на шумски насади коишто не се својствени за подрачјето, како и населени места и земјоделско земјиште. Во предлог зонирањето образложено во Студијата, долината на Длабока река (на планината Кораб) е означена како зона за одржливо користење, иако според експертските анализи, поседува висок степен на биолошка разновидност (значајни видови без'рбетници, птици, растенија), на оваа територија не се присутни инфраструктурни објекти, населени места и земјоделско земјиште, туку напротив, е подрачје со недопрена природа.

- **Предлог зонирањето е во спротивност со планот за изградба на проектот ХЕЦ Бошков Мост.** Имено, според Законот, зона за Активно Управување претставува зона од висок интерес за заштита, во која се потребни поголеми управувачки интервенции со цел реставрација, ревитализација или рехабилитација на живеалиштата, екосистемите и другите елементи на пределот и нејзиното натамошно трајно оджување, може да доведе до стекнување карактеристики на Зоната за Строга Заштита. Во оваа зона се дозволени активности од економски карактер, кои немаат негативно влијание на примарната цел на заштита, како екотуризам или традиционално екстензивно земјоделство. Во Студијата, долината на Мала река е означена како зона за активно управување. Доколку се спроведе проектот ХЕЦ Бошков мост, оваа зона нема да ги поседува карактеристиките за назначената зона, од причини што водостојот во Мала река од браната до техничката зграда ќе биде значително намален (во поголемиот дел од годината реката ќе биде исушена). Во вакви услови, ќе биде неможно одржување на заштитата на оваа зона.
- **Предлог зонирањето ги отсликува економските потреби за спроведување на предложените проекти во Стратегијата за обновливи извори на енергија, која спротивно на Законот**

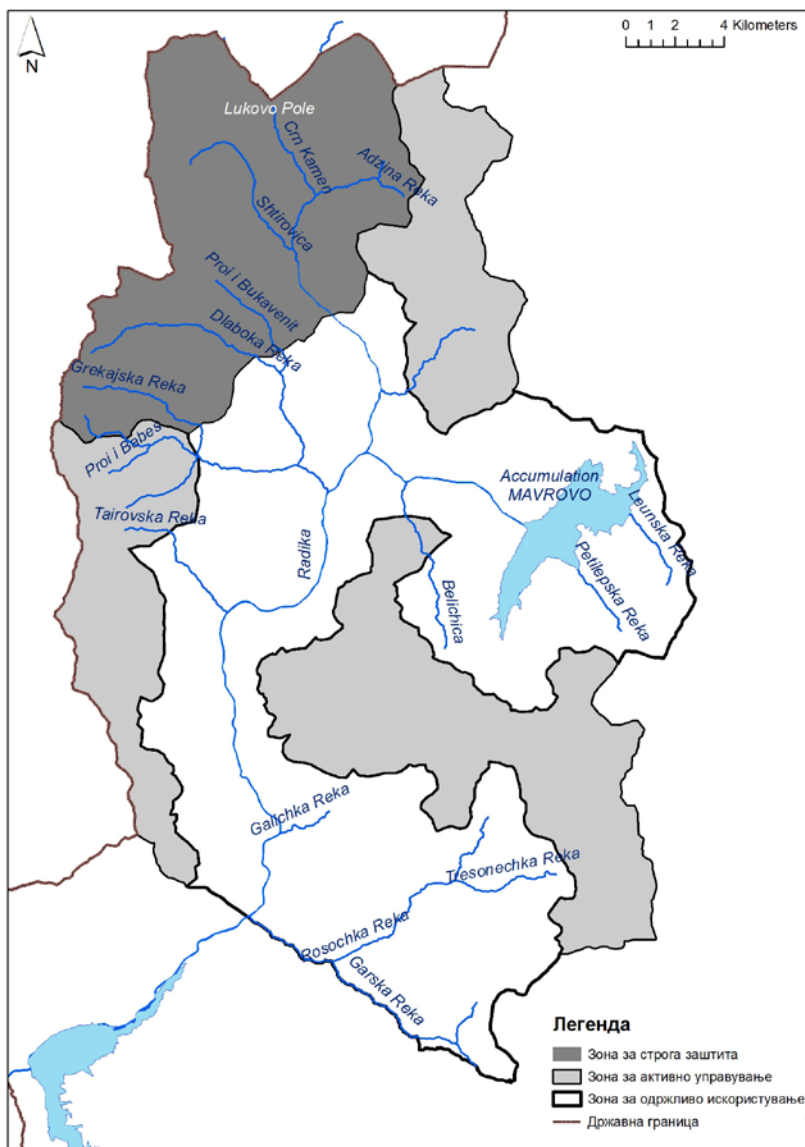
беше усвоена без студија за стратегиска оцена за влијанието врз животната средина. Имено, во спротивност со Законот за заштита на природата и препораките на експертите, Длабока Река (Пројфел), од претходно строго заштитена зона (највисок степен на заштита) е пренаменета во „Зона за одржливо користење“ (најнизок степен на заштита). Ваквата промена овозможува пристап на механизација и одведување на водите на Длабока Река за потребите на акумулацијата „Луково поле“ и ХЕЦ Црн Камен.

- **Во целата постапка не е вклучен Националниот совет за заштита на природата.**
- **Студијата го игнорира заклучокот на „Извештајот за стратегиска оцена на животната средина за Стратегијата за развој на енергетиката во РМ“, каде што се наведува дека „... локацијата за изградба на ХЕ „Луково Поле“ не е во согласност со Законот за заштита на природата“.**

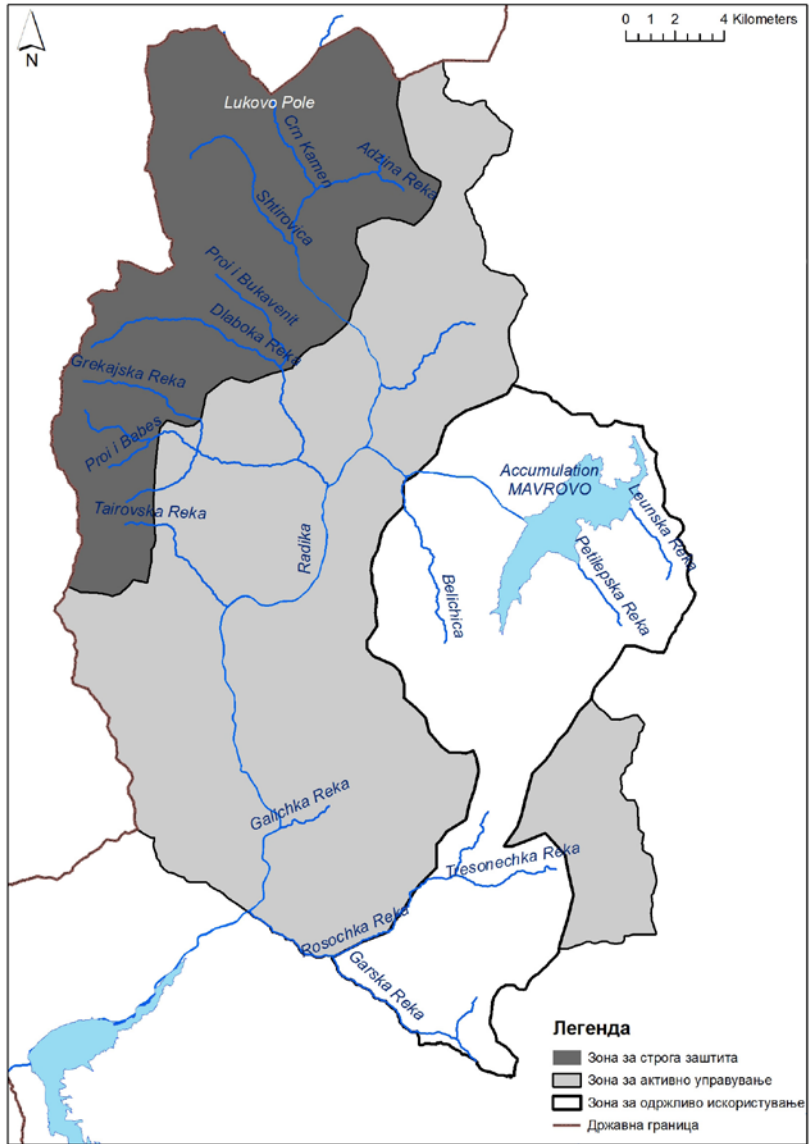
План за управување со НП „Маврово“

Според Работната група, предлог планот за управување со НП „Маврово“ е изработен врз основа на противзаконско зонирање предложено во Студијата за ревалоризација на вредностите на НП „Маврово“.

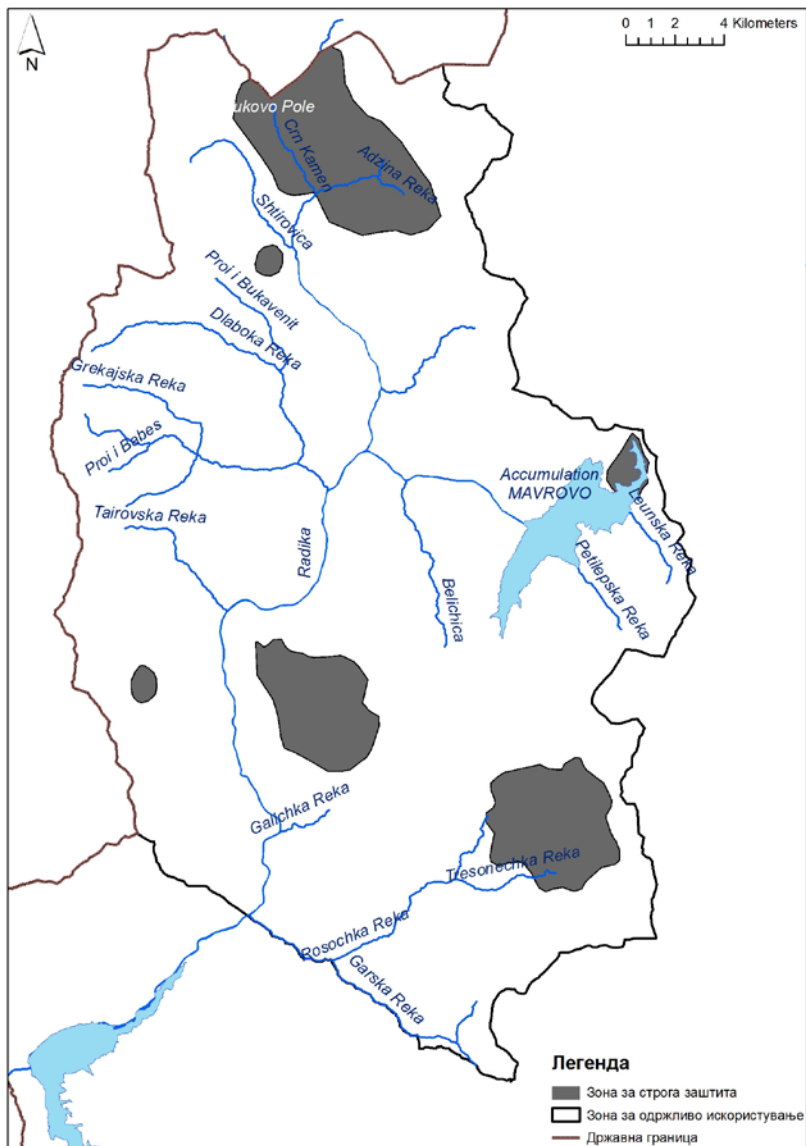
Според логиката на нештата, најпрво треба да биде спроведено соодветно зонирање на Паркот, па дури потоа да се започне со подготовката на План за управување со заштитеното подрачје.

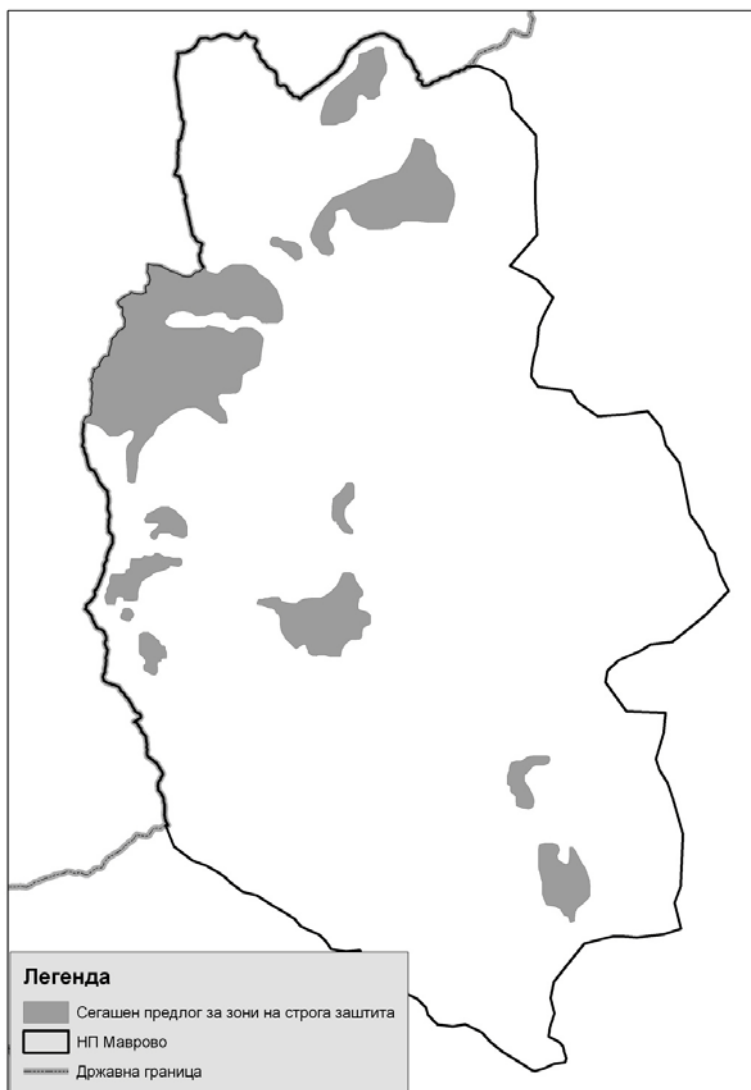
Слика 1. Предлог зонирање според експертот за растенија во однос на речните текови во Маврово

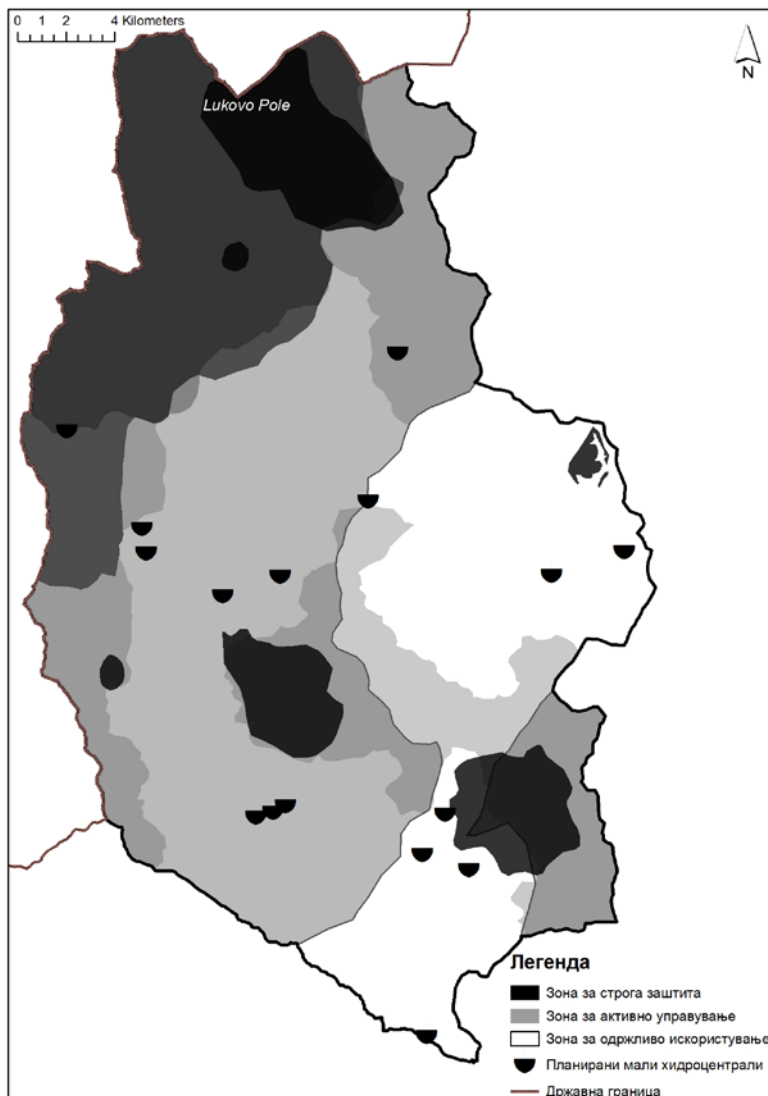
Слика 2. Предлог-зонирање според експертите за без'рбетници во однос на речните текови во Маврово

Слика 3. Предлог-зонирање според експертот во однос на речните текови во Маврово

Слика 4. Предлог-зонирање на паркот во Студијата за ревалоризација на вредностите на НП „Маврово“

Слика 5. Преклопување на предлог зоните за заштита предложени според експертите за растенија, птици и без’рбетници.

Опис на планираните инфраструктурни проекти во НП „Маврово“

Акумулација Луково поле и ХЕ Црн камен

Опис на проектот

Во декември 2010 година А.Д. ЕЛЕМ изготви Проектна задача за проектот „Луково Поле, зафат Корабски води и МХЕ Црн Камен“. Според проектната задача, се планира изградба на брана „Луково поле“, доведен канал на Корабски води и изградба на мала хидроцентрала Црн Камен која ќе биде лоцирана околу 3-4 км. под планираната насипна брана на постоечката водозафатна градба.

Според планот, акумулацијата “Луково Поле” е планирано да се наоѓа во северозападниот дел на Македонија на границата на Шарпланинскиот и Корабскиот масив, на територијата на Националниот Парк „Маврово“. Браната “Луково Поле” се планира на р. Црн Камен во нејзиниот горен тек т.е. непосредно на вливот на двете реки кои ја формираат р. Црн Камен. Оваа хидроцентрала ќе може да произведе 163,19 x 106 KWh електрична енергија годишно. Доводот (долг 20 км) на Корабски води се планира во северозападниот дел на Македонија и би се протегал по целата должина на падините на Корабскиот масив, на надморска висина од околу 1620 м. Каналот треба ги доведе Корабските води од зафатот Пројфел (Длабока Река) до вливот на акумулацијата “Луково Поле”.

Овој проект е изготвен врз основа на постоеен идеен проект направен во 1980г. кој е дел од Студијата за мали и мини хидроцентрали во Република Македонија. Проектната област се наоѓа на планината Кораб блиску до тројната точка формирана од Македонска, Косовска и Албанска територија.

Според првичните истражувања, пределот се карактеризира со многу висока еколошка вредност поради чистата и недопрена природа во рамките на Мавровскиот национален парк.

Потенцијални негативни влијанија врз животната средина

Проектот може да предизвика негативни влијанија врз животната средина и да направи значителна штета. Тој вклучува градежни работи од големи размери, работа со тешка машинерија и постројки за време на периодот на изградба. Во периодот на работа, проектот ќе резултира со одведување на водата од изворите и притоците во каналите и/или тунелите, промена на локалниот хидролошки режим и одведување на водата од Јадранскиот во Егејскиот речен слив. Потенцијалното искористување на водата од изворот Пројфел ќе има неповратно негативно влијание врз долината на Длабока река и нејзиниот жив свет.

Дополнително, овој дел од проектната област (Длабока река) е сè уште под строга заштита во Националниот парк „Маврово“ токму поради нејзиното еколошко значење. Според Законот за заштита на природата во зоната на строга заштита не се дозволени никакви интервенции освен научно-истражувачка дејност.

Во рамки на проектот планирана е изградба и на нови пристапни патишта кои дополнително ќе извршат притисок врз животната средина и дивниот свет. Пошироката област се карактеризира со присуство на девствено шуми, недопрени предели и присуство на значајни диви видови, како на пример Балканскиот рис.

Сегашна состојба (ноември 2013 година)

Во моментот, сè уште тече подготовката на студијата за оцена на влијание врз животната средина за проектот „Луково поле“. Светската банка, која е заинтересирана да обезбеди кредит за реализација на проектот изјави дека нема да го поддржи проектот, доколку А.Д ЕЛЕМ сака да го вклучи изворот Пројфел во самиот проект. Дополнително, Светската банка ги информираше граѓанските организации дека планира испитување на законитоста на проектот „Луково поле“ поради покренатите сомнежи дека новопредложеното зонирање е спротивно на Законот за заштита на природата.

ХЕ Бошков Мост

Опис на проектот

А.Д. ЕЛЕМ, претпријатие во државна сопственост, е во постапка на реализација на проект за изградба и управување на хидро-енергетскиот објект „Бошков Мост“. Проектот „Бошков Мост“ вклучува изградба на акумулација (33 метри висока брана), хидроелектрана (ХЕ) со вкупен капацитет од 68 MW и годишно производство од околу 118 GWh и тунел и цевковод од акумулацијата до ХЕ. Објектот се планира на Мала Река, во близина на градот Дебар, т.е. во општината Маврово и Ростуше. За негова реализација, Европската банка за обнова и развој одобри кредит во износ од 65 милиони евра на А.Д. ЕЛЕМ. Вкупната вредност на проектот е проценета на 107 милиони евра.

Повеќе од 80% од проектот се наоѓа во територијата на Националниот парк „Маврово“ и зафаќа околу 200 ha (од кои 160 ha се на територијата на Паркот).

Потенцијални негативни влијанија врз животната средина

Проектот ХЕ „Бошков Мост“ како активност е дел од Уредбата за определување на проектите и за критериумите врз основа на кои се утврдува потребата за спроведување на постапката за оцена на влијанијата врз животната средина (Прилог I, точка 12 – хидро технички објекти). Законот за животна средина предвидува за овие проекти да се изработи Студија за оцена на влијанието на проектот врз животната средина. Студијата ги утврдува, анализира и оценува сите можни алтернативи на предлог проектот и во постапката овозможува услови за учество на јавноста.

Во 2011 година беше изготвена Студијата за оцена на влијанието врз животната средина. Како надлежен орган за спроведувањето на постапката за оцена на влијанието врз животната средина, Министерство за животна средина организираше 3 јавни расправи. Дополнително, А.Д. ЕЛЕМ како изведувач на проектот организираше состанок за презентација на Студијата (јули 2011).

Работната група подготви допис со свои коментари на Студијата. Дописот беше испратен до МЖСПП, ЕЛЕМ, Делегацијата на ЕУ во Македонија и Европската банка за обнова и развој. Поради фактот што во тој момент сеуште не беше изготвена студијата за ревалоризација на вредностите на Паркот и имаше недостиг од податоци, ставот на граѓанските организации беше дека не е возможно да се направи солидна оцена врз животната средина на овој проект.

Освен тоа, работната група за учество на јавноста испрати протестно писмо до Европската банка за обнова и развој да не го одобрува заемот за проектот ХЕ „Бошков Мост“ во овој период, сè додека не се изработат Планот за управување со Паркот и неговата стратегиска оцена на влијанијата врз животната средина. Сепак ЕБОР одобри кредит за изведување на овој проект.

Конкретните забелешки на студијата:

- Студијата е нецелосна и е изработена во насока на оправдување на Проектот.
- Во самата Студија, согласно нашето и Европското законодавство, треба објективно да бидат анализирани алтернативни решенија и нивното влијание врз животната средина. Кога реализирањето на проектот предизвикува поголеми негативни последици отколку придобивки треба да се прифати нулта алтернативата – да не се реализира проектот.

Алтернативите не се разгледуваат за да го оправдаат веќе донесеното техничко решение за проектот, како што е случај во Студијата за проектот „Бошков Мост“.

- Во Студијата недостасуваат значителни информации кои се неопходни за прецизна и објективна оцена на влијанијата на проектот врз животната средина.
- Дел од недостатоците се следни:
 - Не е наведено дека крајречните шумски фитоценози (страна 132 од Студијата) се приоритетен хабитат за ЕУ, ниту пак е наведено истото за останатите хабитати/видови за кои се потребни посебни мерки за заштита согласно европските директиви за заштита на идни Натура 2000 подрачја;
 - не е прецизно определено како проектот ќе влијае врз Видрата (*Lutra lutra*) за која директивата за живеалишта предвидува посебно подрачје за заштита;
 - не е направена добра анализа на влијанијата на бучавата врз животните, особено оние кои живеат се хранат во засегнатиот регион;
 - не е анализирано како можните температурни разлики во водата ќе влијаат врз пастрмката и останатите риби (имајќи предвид дека истите живеат во поладни води);
 - Како главна забелешка е недостигот од податоци за цицачите во регионот на планираниот проект и комплетното изоставување на Балканскиот рис од студијата.

Фактот што ХЕ Бошков мост се наоѓа во делот на Паркот што дозволува одржливо користење не подразбира дека во тој дел е дозволено менување на карактерот на самиот парк. Напротив во член 75 од Законот за животна средина јасно стои дека е забрането спроведување на активности со кои се загрозува изворноста на природата во националниот парк. Согласно

истиот член одржливото користење на природните ресурси на националниот парк се врши на начин на кој не го загрозува опстанокот на видовите и нивната природна рамнотежа.

Долгогодишната програма за закрепнување на Балканскиот рис спроведена од Македонското еколошко друштво и истражувањата направени врз единки од овој вид со помош на GPS околувратник покажаа дека територијата на планираниот проект ХЕ „Бошков мост“ е значајно подрачје за опстанокот на рисот. Според Меѓународната унија за заштита на природата (IUCN), Балканскиот рис како подвид на евроазискиот рис се категоризира како критично загрозен вид. Следствено, ареалот на балканскиот рис (територијата каде што најчесто се движи, исхранува и размножува) е критично живеалиште и претставува подрачје каде би требало да се применат мерки за заштита и закрепнување на овој вид.

Она што е од огромно значење е фактот дека подрачјето на НП „Маврово“ е единственото место кое претставува извор на популацијата на Балкански рис, односно, е единствено место каде е потврдено размножување на овој вид. Проценето е дека на територијата на Националниот парк „Маврово“ опстануваат околу 30 единки од овој вид што претставува недоволен број за успешниот опстанок на популацијата.

Во ноември 2011 година Еко-свест- член на работната група, поднесе жалба до механизмот за жалби при Европската банка за обнова и развој. Во жалбата Еко-свест наведе дека ЕБОР не ги почитувала сопствените постапки и процедури при одлучувањето за финансиската поддршка на проектот ХЕ „Бошков Мост“. Во мај 2012 година, независен експерт ја оцени жалбата како основана по што следеше постапка на ревидирање на соодветното спроведување на процедурите на Банката.

Анализата на постапките на ЕБОР беше спроведена од независен експерт и траеше една година. Во јуни 2013 година,

предлог извештајот на експертот беше испратен до Еко-свест на увид. Паралелно до жалителот Еко-свест беше доставен и одговорот на менаџментот на Банката во кој се даваат нивните предлози за справување со препораките од извештајот.

Самиот извештај образложува дека Банката прекршила 4 од своите процедури² со што јасно се покажува дека таа не успеала да направи соодветна оценка на проектот и да обезбеди дека сите информации за биолошката разновидност на територијата на идниот проект се добро познати на Одборот на директори, пред тие да одлучат за финансиската поддршка на истиот.

На 26 септември 2012 година Министерството за животна средина и просторно планирање усвои Извештај за соодветноста на Студијата за оцена на влијанието врз животната средина за проектот ХЕ „Бошков Мост“ и решение за издавање согласност на Студијата.

²Процедурите кои ги прекршила Банката според извештајот на независниот експерт (јуни 2013):

6.6. Оваа процедура вели дека е неопходно да се спроведе добра анализа на биодиверзитетот пред да се одлучи дали проектот ќе биде финансиски поддржан од Банката.

6.14. Оваа процедура вели дека проекти нема да се спроведуваат во таканаречените „значајни живеалишта“, или области населени со критично загрозените видови. Исклучок од ова правило е доколку: државата во која ќе се спроведува проектот дала дозвола за негово спроведување согласно меѓународни и национални закони; нема негативни влијанија на живеалиштето; не се очекува дека проектот ќе предизвика опаѓање на популациите на критично загрозените видови; сите други влијанија од проектот се намалени следејќи ја хиерархијата на намалување на влијанија.

6.15. Оваа процедура вели дека проекти можат да се спроведуваат во заштитени подрачја доколку инвеститорот може да докаже дека каков било развој во таква област е законски дозволен и дека за донесување на таквата дозвола следена е законската регулатива во државата.

10.18. Оваа постапка зборува за јавната достапност на документацијата за влијанието на проектот врз животната средина која треба да е комплетна и достапна согласност политиката на банката за јавно информирање.

Поради значителен недостиг од податоци во студијата за оцена на влијание врз животната средина, засегнатите страни (А.Д. ЕЛЕМ, ЕБОР и граѓанските организации) заклучија дека е потребно да се спроведе едногодишен мониторинг на животната средина и биолошката разновидност на локацијата на планираниот проект, со цел да се пополнат недостатоците и да се подготват мерки за заштита и намалување на негативните влијанија. Овој мониторинг заврши во пролетта 2013 година и завршен извештај со резултати и мерки за заштита и намалување на влијанијата беше подготвен во октомври 2013 година.

Сегашна состојба (ноември 2013 година)

Завршниот извештај за мониторинг на животната средина и биолошката разновидност во областа на проектот ХЕЦ „Бошков Мост“ има голем број недостатоци и во неколку случаи доведува до погрешни заклучоци поради несоодветна интерпретација на резултатите.

Голем број на меѓународни врвни експерти кои работат на заштитата на дивниот свет од Меѓународната унија за заштита на природата (IUCN), Plantlife, Birdlife, Riverwatch, Friends of the Earth, Research Institute of Nature and Forest, Karl-Franzens-Universität Graz, и Leibniz-Institute of Freshwater Ecology and Inland Fisheries испратија свои забелешки и критики на овој извештај. Тие изразија загриженост за несоодветноста на овој извештај и ги истакнаа проблематичните заклучоци и резултати од извештајот.

Неколку клучни аспекти:

- Спроведеното едногодишно истражување не ја одразува реалната слика за актуелната ситуација на терен така што, сметаме дека заклучоците и мислењата во овој извештај не се веродостојни.

- Во некои случаи, користената методологија во истражувањето не е прецизирана и доволно објаснета, и не е поткрепена со докази (пример: истражувањето направено за балканскиот рис не содржи каква било информација за локациите на поставените фото-замки и направените фотографии од животните, од нивните траги, влакна, екскременти итн.) Заклучоците за рисот се исто така, неточни, тврдејќи дека дивокозата (*Rupicapra rupicapra*) како плен, доминира во исхраната на рисот. Напротив, дивокозата во исхраната на рисот учествува само со 28% од вкупниот плен. Ваквите тврдења понатаму водат кон други погрешни заклучоци како што е случајот дека рисот ги населува високопланинските области. Всушност, рисот најчесто лови и се исхранува со срна (*Carpeolus carpeolus*) во ридовите и пониските појаси од планините кои располагаат со добар шумски фонд. Рисот и дивокозата поретко доаѓаат во контакт поради разликите на нивните хабитати и територии кои ги населуваат.
- Во некои делови од истражувањето, заклучоците се несериозни како што е на пример тврдењето дека намалувањето на нивото на вода поради градежните зафати во реките ќе биде од корист за видрата (*Lutra lutra*) на тој начин што видрата ќе може полесно да ја лови рибата и ќе има храна во изобилство. Со драстичните варирања на водостојот популацијата на ихтиофауна ќе биде значително намалена. Покрај ова, истражувањето во ниту еден момент не наведува дека честото поплавување на крајбрежниот појас ќе доведе до уништување на крајбрежната вегетација која служи како засолниште на видрата.
- Во извештајот не е воопшто споменато дека секојдневно ќе се испуштаат големи количества вода од акумулацијата во Мала Река за потребите за производство на електрична енергија. Станува збор за период од 5 часа дневно кога максимално количество од 22 м³ вода во секунда ќе бидат испуштани во Мала река. Имајќи предвид дека во посушниот период

од годината (лето и есен) протокот на Мала Река од 2м³ во секунда обезбедува биолошки минимум на кој тамошната водна и крајбрежна фауна е прилагодена подолг период, планираниот испуст би претставувал значителна промена на условите на опстанок поради големите флукуации на водостојот на реката. Ваквата флукуација не е евидентирана во извештајот, ниту пак е предложена мерка или решение за негативните ефекти од истата. На ваквите нагли промени, посебно чувствителни би била инхтиофауната, ларвите на водните инсекти, мекотелите и водните членконоги како што е речниот рак поради нарушувањето на водниот режим на кислород и температурните промени од помало кон поголемо количество на вода и обратно.

- Во извештајот недостасуваат резултати од уште едно мерење на бучавата и квалитетот на амбиентниот воздух во областа на планираната хидроцентрала (мерењата требаше да бидат извршени најмалку 2 пати во годината, но тоа е сторено само еднаш).
- Евидентно е дека извештајот треба да биде надополнет со резултати од нови истражувања и анализи на специфични групи на видови организми. Ова би резултирало со потребата да бидат подготвени и предложени нови мерки за намалување на негативните влијанија врз животната средина.

Мали хидроелектрани на територијата на НП „Маврово“

На територијата на националниот парк „Маврово“ освен двете гореспоменати хидроцентрали се планираат и дополнителни 29 мали хидроцентрали. Имајќи предвид дека во моментот во Националниот парк работат две големи хидроцентрали чии последици врз постојниот водостој и див свет се забележливи особено во летниот период, дополнителната градба и функционирање на 30тина нови хидроцентрали ќе има значителен притисок врз постојната флора и фауна во паркот. Загрижувачки е податокот дека изградбата на некои од овие инсталации ќе се одвива истовремено што го зголемува нивниот негативен ефект врз природата.

Според Студијата за мали и мини хидроцентрали во Македонија која датира од осумдесетите години од минатиот век, на сливовите на неколку реки кои течат низ територијата на Националниот парк „Маврово“ се планирани следните мали хидроцентрали:

Бр.	Река	Моќност во KW
Слив на р. Радика		
1	Беличица	121
2	Радика	412
3	Радика	375
4	Кракорничка	432
5	Таировска	337
6	Таировска	121
7	Изворска	526
8	Јамска	793
9	Јадовска	1563
10	Јадовска	1061
11	Тресонечка	676
Слив на Галичка река		
12	Галичка	1800
13	Галичка	1800
14	Галичка	1800
Слив на Мавровско езеро		
15	Петилевска	268
16	Леунска	91

Генерален проблем со планираните хидроелектрани на територијата на НП „Маврово“

Иако во Македонија постојат голем број документи кои го планираат развојот на хидроенергетиката, ниту еден од нив до сега не бил предмет на Стратегиска оценка на влијание врз животната средина. Како последица на тоа, сеуште не се анализирани кумулативните ефекти на сите планирани хидро проекти и не се предвидени мерки за намалување на потенцијалните кумулативни влијанија.

Стратегијата за развој на енергетиката во Република Македонија до 2020 со визија до 2030 година беше предмет на Стратегиска оценка на влијание врз животната средина, но извештајот за стратегиската оценка не дава конкретни анализи ниту мерки кои се релеванти за територијата на Националниот парк „Маврово“.

Во недостиг од ваква анализа, не е можно реализацијата на сите поединечни планирани хидро проекти да биде безбедна за животната средина и природата, особено поради фактот што националниот парк е заштитено подрачје со главен приоритет-заштита на биолошката разновидност.

Понудени решенија и барања

Имајќи го редвид искажаното погоре, работната група на граѓанските организации ги предлага следните решенија и ги образложува следните барања:

До Министерството за животна средина и просторно планирање:

- Да побара измени на Нацрт Студијата за ревалоризација на вредностите на НП „Маврово“ со цел доследно и целосно спроведување на Законот за заштита на природата и почитување на експертските ставови. Само вистински независна и научна Студија може да биде основа за изработка на предлог акт за репрогласување и План за управување со Паркот;
- Да направи напори да се изготви стратегиска оцена на влијанијата на сите планирани проекти на територијата на Националниот парк „Маврово“ пред почеток на која било активност за изградба на кој било од планираните проекти.

До Министерството за економија:

- Да изготви Стратегиска оцена на влијанијата на Акциониот план за реализација на Стратегијата за обновливи извори на енергија врз животната средина каде што ќе се анализираат кумулативното влијание на сите планирани хидро-проекти врз националниот парк „Маврово“.

До А.Д. ЕЛЕМ:

- Да го дополни и комплетира завршниот извештај за мониторинг на биолошката разновидност и животната средина за проектот ХЕ „Бошков Мост“ со анализите кои недостасуваат. Да обезбеди дека резултатите се добиени преку правилно спроведување на претходно утврдената методологија за мониторинг и дека нема наведувачки и погрешни заклучоци. Извештајот да го дополни со мерки за заштита и намалување на влијанијата, особено за

ихтиофауната и цицачите. Да разработи техничко решение за проблемот со наглото испуштање на големи количества на вода во Мала река (во времето на производство на енергија).

До Европската банка за обнова и развој (ЕБОР):

- Банката да го сопре заемот за проектот ХЕ „Бошков Мост“ се додека целосно не се спроведат постапките за заштита на животната средина (да се изработи урбанистичката планска документација за Бошков Мост и стратегиска оцена на истата, да се донесе новиот Закон за прогласување на НП „Маврово“ за заштитено подрачје, и да се донесе новиот План за управување со истото).
- ЕБОР треба да побара дополнување и комплетирање на извештајот за мониторинг на биолошката разновидност и животната средина за проектот ХЕ „Бошков Мост“.

До Светска банка:

- Да ги сподели со Министерството за животна средина и просторно планирање, граѓанските организации и Владата на РМ наодите од анализата на законитоста на проектот „Луково поле“ и да не земе учество во проектот доколку анализата покажува дека проектот не е во согласност со законите.

CIP - Каталогизација во публикација
Национална и универзитетска библиотека "Св. Климент Охридски", Скопје

621.311.21(497.76-751.2)(083.9)
627.8(497.76-751.2)(083.9)

ЧОЛОВИЌ Лешоска, Ана
Националниот парк "Маврово" и планираните хидро-проекти на неговата територија / автори Ана Чоловиќ Лешоска, Александра Бујароска, Методија Велевски. - Скопје : Еко-свест, 2013. - 27, 27 стр. : илустр. ; 21 см

Насл. стр. на припечатениот текст: "Mavrovo" national park and hydro projects planned on its territory. - Обата текста меѓусебно печатени во спротивни насоки. - Текст на мак. и англ. јазик

ISBN 978-608-65411-0-1

1. Бујароска, Александра [аутор] 2. Велевски, Методија [аутор]
а) Хидротехнички објекти - Национален парк "Маврово" - Проекти б)
Национален парк "Маврово" - Хидроцентрали - Хидроакумулации - Проекти
COBISS.MK-ID 95320842

CIP - Каталогизација во публикација

Национална и универзитетска библиотека “Св. Климент Охридски”, Скопје

621.311.21(497.76-751.2)(083.9)

627.8(497.76-751.2)(083.9)

ЧОЛОВИЌ Лешоска, Ана

Националниот парк “Маврово” и планираните хидро-проекти на неговата територија / автори Ана Чоловиќ Лешоска, Александра Бујароска, Методија Велевски. - Скопје : Еко-свест, 2013. - 27, 27 стр. : илустр. ; 21 см

Насл. стр. на припечатениот текст: “Mavrovo” national park and hydro projects planned on its territory. - Обата текста меѓусебно печатени во спротивни насоки. - Текст на мак. и англ. јазик

ISBN 978-608-65411-0-1

1. Бујароска, Александра [аутор] 2. Велевски, Методија [аутор]

а) Хидротехнички објекти - Национален парк “Маврово” - Проекти б)

Национален парк “Маврово” - Хидроцентрали - Хидроакумулации - Проекти

COBISS.MK-ID 95320842